ABDULLA ORIPOVNING MUSTAQILLIK YILLARIDA YOZILGAN G‘AZALLARIDA FOLKLOR UNSURLARINING QO‘LLANISHI VA ULARNING G‘AZAL QURILISHIGA TA’SIRI

Abduraximova Dilafruz Boqijon qizi
ORCID: 0009-0003-3425-4201
dilafruzabduraximova557@gmail.com
FarDU

Annotatsiya: Maqolada Abdulla Oripovning 2012-2013-yillarda yozilgan va “Tanlangan asarlar” 7-jildiga kiritilgan g‘azallarida folklor unsurlarining qo‘llanishi va ularning g‘azal qurilishiga ta’siri tahlil etilgan. Tadqiqotda “emish”, “demishlar” kabi rivoyat ohangini beruvchi shakllar, xalq maqol va iboralariga tayangan baytlar, marosim va urf-odat detallari (sovchi qo‘yish, peshvoz, duo, beshik), ov va yo‘lchilik realiyalari hamda afsona va qissa qahramonlari (Shayx San’on, Qays, Dajjol, Alp To‘nga) ajratib ko‘rsatilgan. Radifning maqol va nasihat shaklida tuzilishi, qofiyaning murdaf turi va nom-radif usulining g‘azal kompozitsiyasini belgilashdagi vazifasi aniqlangan. Natijalar folklor Oripov g‘azalida baytlarning mazmuniy birligini, murojaat shaklini va umumiy ohangni belgilashini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: g‘azal, folklor, Abdulla Oripov, radif, murdaf qofiya, maqol, rivoyat, nom-radif

THE USE OF FOLKLORE ELEMENTS IN ABDULLA ORIPOV’S GHAZALS OF THE INDEPENDENCE PERIOD AND THEIR IMPACT ON THE STRUCTURE OF THE GHAZAL

Abduraximova Dilafruz Boqijon qizi
ORCID: 0009-0003-3425-4201
dilafruzabduraximova557@gmail.com
FarSU

Abstract: The article analyzes the use of folklore elements in Abdulla Oripov’s ghazals written in 2012-2013 and included in volume 7 of his “Selected Works”, and their impact on the structure of the ghazal. The study identifies forms that create a narrative-legend tone (“emish”, “demishlar”), couplets based on proverbs and idioms, details of rituals and customs (matchmaking, welcoming, prayer, cradle), realities of hunting and travel, and legendary and literary characters (Sheikh San’on, Qays, Dajjal, Alp To‘nga). The role of the radif built as a maxim or an exhortation, of the murdaf type of rhyme and of the name-radif device in shaping the composition of the ghazal is

(cc) BY

determined. The results show that in Oripov's ghazal folklore determines the semantic unity of couplets, the form of address and the overall tone.

Keywords: ghazal, folklore, Abdulla Oripov, radif, murdaf rhyme, proverb, legend, name-radif

KIRISH

Abdulla Oripov ijodida xalq og‘zaki ijodi va mumtoz adabiyot an’analari o‘zaro uyg‘unlikda namoyon bo‘ladi. Shoirning mustaqillik yillaridagi lirikasida bu uyg‘unlik milliy xotira, ajdodlar va xalq hikmati mavzulari orqali kuchaydi. Shoirning 2012-2013-yillarda yozilgan g‘azallari esa bu uyg‘unlikning yangi qirrasini ochadi: ularda mumtoz shakl xalq rivoyati, maqol va marosim ohangi bilan to‘ldirilgan.

Shoirning “Tanlangan asarlar” 7-jildida “G‘azallar” bo‘limi alohida berilgan bo‘lib, u 111-127-betlarni egallaydi va o‘n oltita g‘azalni o‘z ichiga oladi. G‘azallarning barchasi tagida yozilgan sanasi ko‘rsatilgan: ular 2012-yil 4-maydan 2013-yil 9-mayigacha bo‘lgan davrda yaratilgan.[1] Bu esa ularni mustaqillik davri g‘azaliyotining aniq sanalangan materiali sifatida tadqiq etish imkonini beradi.

Maqolaning maqsadi Abdulla Oripovning shu g‘azallarida folklor unsurlari qanday qo‘llanganini aniqlash va ularning g‘azal qurilishiga, ya’ni radif, qofiya, bayt mazmuni va kompozitsiyaga ta’sirini ko‘rsatishdan iborat. Tadqiqot obyekti - “G‘azallar” bo‘limidagi o‘n oltita g‘azal, predmeti - ularda uchraydigan rivoyat shakllari, maqol va iboralar, urf-odat detallari hamda afsona va qissa obrazlaridir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Folklor xalq og‘zaki badiiy ijodi sifatida jamoaviylik va an’anaviylik bilan xarakterlanadi.[2] Yozma adabiyotda folklor ta’siri uch darajada kuzatiladi: shakl (ohang, takror, refren), mazmun (maqol, hikmat, rivoyat motivlari) va obraz (afsonaviy va tarixiy qahramonlar). G‘azal tuzilishida esa bunday ta’sirni, birinchi navbatda, radif, qofiya va baytlarning o‘zaro bog‘lanishida izlash o‘rinlidir.[3]

Tahlilda tavsifiy, poetik va qiyosiy usullar qo‘llandi. Qofiya turlarini aniqlashda raviy, ridf va tavjih tushunchalari ishlatildi: raviydan oldin cho‘ziq unlining kelishi qofiyani murdaf qiladi, mujarrad qofiyada esa raviydan oldin qisqa unli (tavjih) keladi.[4] Misollar kitobdagi yozilish sanasi va sahifasi bilan keltirildi. Matnlar nashr etilgan shaklda - asarda bayt to‘rt qatorga bo‘lib berilgan holda - ko‘chirildi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Oripov g‘azallaridagi eng umumiy folklor belgisi rivoyat ohangidir. Bu ohang “emish”, “ermish”, “demishlar”, “unutmishsan” kabi o‘tgan zamon va eshitilgan xabar

[1] Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild: She’rlar, doston, maqolalar, suhbatlar, qaydlar. Nashrga tayyorlovchi D. Begimqulov. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2013. – B. 111–127.
[2] Imomov K., Mirzayev T., Sarimsoqov B., Safarov O. O‘zbek xalq og‘zaki poetik ijodi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1990.
[3] Quronov D., Mamajonov Z., Sheraliyeva M. Adabiyotshunoslik lug‘ati. – Toshkent: Akademnashr, 2010. – 408 b.
[4] Oripova G. Dissertatsiya (DSc) matni [sarlavha va yil muallif tomonidan to‘ldirilsin]. – B. 160–161.

(cc) BY

ma’nosini beruvchi shakllar orqali yuzaga keladi. 2012-yil 4-mayda yozilgan “Ming bor shukur aytsa arzir…” g‘azalida bu shakl radifning o‘ziga aylantirilgan:

Ming bor shukur aytsa arzir -
Kimki omon emish,
Yaratganga noshukurlik
Juda yomon emish.[5]

“Emish” radifi har bir baytni “shunday deyishadi” ma’nosidagi xalq naqli darajasiga ko‘taradi: g‘azal shoirning shaxsiy xulosasi emas, balki el orasida aytilib kelayotgan hikmat sifatida yangraydi. Matla xalq tafakkuridagi qadriyatga - shukr va noshukurlikka asoslangan. Keyingi baytlarda Rasulullоh haqidagi rivoyatga (“g‘azabini yengolsa kim - chin pahlavon emish”) va xalq orasida yuradigan hikmatli gapga ishora qilinadi:

Yaxshilikni bilganga qil
Degan gap ham bor,
Bilmaganlar yovuzlikka
Yaqin tomon emish.[6]

Bu yerda “yaxshilikni bilganga qil” iborasi xalq orasida keng tarqalgan hikmatli gapga ishora bo‘lib, shoir uni “degan gap ham bor” deya havola qiladi. Shu tariqa g‘azalning ichiga xalq maqolining ovozi kiradi. Qofiya jihatidan bu g‘azal murdaf turiga mansub: omon, yomon, pahlavon, hamon, tomon, zamon, somon, dovon, ravon so‘zlarida raviy “n” bo‘lib, undan oldin cho‘ziq “o” keladi.[7] Qofiyaning birxilligi hikmatlarning bir ohangda tizilishini ta’minlaydi. Xuddi shu tuzilma boshqa g‘azallarda ham uchraydi: 2012-yil 22-sentabrda yozilgan g‘azalda “demishlar, hur, malaklar ko‘p, nihondir, ko‘zga tashlanmas” baytida,[8] 2013-yil 6-yanvardagi g‘azalda esa “demishlar, tarqagansan allaqanday yungli jonzotdan” baytida xalqda yuradigan gap “demishlar” so‘zi bilan keltiriladi.[9] 2013-yil 16-martdagi g‘azalda “qorong‘u bir zulmotda tug‘ilmoq ibtido ermish” misrasi ham xuddi shu shaklga tayanadi.[10]

Folklor qatlamining ikkinchi ko‘rinishi - maqol va iboralarga tayangan baytlar. 2013-yil 9-mayda yozilgan “She’r yozish tengdir quduqni…” g‘azali butunlay xalq iborasi ustiga qurilgan:

She’r yozish tengdir quduqni
Ignada qazgan bilan,
Yoki esa igna ko‘zidan
Ipni o‘tkazgan bilan.[11]

[5]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 111.
[6]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 111.
[7]Oripova G. Dissertatsiya (DSc) matni [sarlavha va yil muallif tomonidan to‘ldirilsin]. – B. 160–161.
[8]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 117.
[9]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 122.
[10]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 124.
[11]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 127.

(cc) BY

“Ignada quduq qazmoq” iborasi o‘ta mashaqqatli mehnatni bildiruvchi xalq ifodasidir. Shoir uni she’r yozishning qiyinligi bilan qiyoslaydi va “igna ko‘zidan ip o‘tkazish” obrazini unga yondashtiradi. G‘azalning radifi “-gan bilan” kelishik-ravish shakli bo‘lib, har bayt “shuncha qilgan bilan ham…” tarzidagi maqol mantig‘iga bo‘ysunadi. Shu g‘azalda “fil” obrazi yana uchraydi, “takalluf aylasa hech tong emas” kabi so‘zlashuv formulasi ham ishlatilgan.[12]

Kichik va katta narsalarning qarama-qarshiligiga asoslangan xalq tasviri ham shoir g‘azallarida takrorlanadi. 2012-yil 5-oktabrdagi g‘azalda:

Sen agar qahr aylasang
Fildek raqiblar holi tang,
Gar mehr bersang chibin fil,
Iddaolardan xalos.[13]

“Chibin - fil” juftligi xalq tilidagi “chivindan fil yasamoq” iborasini eslatadi, lekin shoir uni teskari yo‘nalishda ishlatadi: mehr chibinni ham fil qiladi, qahr esa filday raqiblarni ham tang qiladi. 2013-yil 9-apreldagi g‘azalda ham “mo‘r-malaxlar filga ham” misrasida shu ikki qutb uchraydi.[14] Shu tariqa kichik va katta qarama-qarshiligi g‘azallar o‘rtasida barqaror xalq tasviriga aylanadi.

2012-yil 28-noyabrdagi “Ajib siymo erursan…” g‘azalida folklor xalq tilidagi qush obrazlari orqali beriladi:

Zag‘izg‘on hamtabaq doim,
Qilurlar maynalar mayna,
Ki yo‘q “Zarbulmasal”da
Bundayin ahvol, kechirgaysan.[15]

Zag‘izg‘on (qarg‘a) va mayna - xalq kuzatuvidagi qushlar bo‘lib, “mayna” so‘zi ehtimol “mayna qilmoq” (masxara qilmoq) iborasiga ham ishora qilib, so‘z o‘yini hosil qiladi. “Zarbulmasal” esa arabcha “maqol” ma’nosini bildirgani uchun, shoir “maqollarda ham bundayin ahvol yo‘q” deb xalq hikmatiga murojaat qiladi. Shu g‘azalning radifi “kechirgaysan” - iltijo va nasihat shaklidagi murojaat bo‘lib, qofiya (darhol, ahvol, hammol, dallol, battol, qattol, dajjol) murdaf qofiyadir.[16] Baytlarda hammol, dallol, dajjol kabi so‘zlar hayotning turli qatlamlarini - mehnatkashni, vositachini va diniy-xalq qahramonini - bir qatorga qo‘yadi.

Marosim va urf-odat detallari ham Oripov g‘azallarida mazmunni kuchaytiradi. Shu g‘azalning boshqa baytida:

Otangni o‘ldirib avval,
Onangga sovchilar qo‘ygay,

[12]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 127.
[13]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 118.
[14]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 126.
[15]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 120.
[16]Oripova G. Dissertatsiya (DSc) matni [sarlavha va yil muallif tomonidan to‘ldirilsin]. – B. 160–161.

(cc) BY

Nazar solgin qadim Charx
Shunchalar qattol, kechirgaysan.[17]

“Sovchi qo‘yish” - xalq nikoh urf-odatining boshlang‘ich bosqichi. Shoir bu odatni adolatsiz taqdir - “qadim Charx” qattolligini ochishda qo‘llaydi: otani o‘ldirib, onaga sovchi yuborish tasviri urf-odatning iliq mazmunini keskin qarama-qarshilikka aylantiradi. 2012-yil 10-mayda yozilgan g‘azal esa mehmondorchilik odobiga ishora bilan boshlanadi: “Senga peshvoz chiqmasam gar, kelmasin hech bir malol”.[18] Peshvoz chiqish - mehmonni kutib olish odatidir. 2013-yilda yozilgan “Yo‘ldadir…” g‘azalida esa o‘tgan azizlar xotirasiga bag‘ishlangan duo marosimi beriladi:

Yo‘ldadir, yetgay borib
Bizning duolar sizga ham,
Bir kuni bo‘lgay ayon
Ko‘p muddaolar sizga ham.[19]

Bu yerda radif “sizga ham” ajdodlarga qaratilgan duo formulasining o‘zidir: g‘azal bayt-baytga duo mazmunini davom ettirib, marosim matni ko‘rinishini oladi. 2012-yil 3-dekabrdagi g‘azalda esa tasvir yetti qat osmon va beshik tasavvurlari orqali beriladi: “Unutmishsan, maqoming - yetti qat osmon, ayo banda”,[20] “sen ersang goh beshik uzra tukursan qon”. [21] Bu yerda “yetti qat osmon” xalq kosmologik tasavvurining belgisi, beshik esa xalq hayotidagi bola va oila ramzidir.

Ov va yo‘lchilik realiyalari ham g‘azallarda uchraydi. 2012-yil 25-oktabrdagi g‘azalda ovchilik tasviri ishlatiladi:

Halqaday qurshab meni sayd
aylamish ag‘yor eli,
Qush kabi halqum tutib,
Zulfingdayin dom istadim.[22]

Sayd, halqa, dom va qush obrazlari qushchilik va ovchilik an’anasidan olingan. Xuddi shu qatlam Matnazar Abdulhakim g‘azallarida ham kuzatilgani uchun, bu ikki shoir ijodida ov motivi mustaqillik davri g‘azalida barqaror folklor detalidir.[23] 2012-yil 3-dekabrdagi g‘azalda esa yo‘lchilik obrazi (“asl sarbonlaring bordir… to‘zg‘imas karvon, ayo banda”) lirik qahramonni yo‘lovchi va karvon sarbonining himoyasidagi banda sifatida ko‘rsatadi.[24]

Afsona va qissa obrazlari Oripov g‘azallarida qisqa ishora shaklida qo‘llanib, har biri butun bir syujetni bayt ichiga sig‘diradi. 2012-yil 22-sentabrdagi g‘azalda:

[17]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 120.
[18]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 116.
[19]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 125.
[20]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 121.
[21]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 121.
[22]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 119.
[23]Matnazar Abdulhakim. Ko‘prik: She’rlar. Doston. Maqolalar. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2009. – B. 33.
[24]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 121.

(cc) BY

Junun vodiysida sarson
Misoli Shayx San’onman,
Qo‘limda tasbeh-u, goho
Zunnorni topolmasman.[25]

Shayx San’on - Farididdin Attorning “Mantiq ut-tayr” asarida yozilgan, ishq yo‘lida tasbehni zunnorga almashtirgan shayx qissasining qahramoni.[26] Oripov bu syujetni ikki misrada bergan: radif “topolmasman” esa lirik qahramonning shayx kabi izlanishda yurganini ta’kidlaydi. 2012-yil 5-maydagi g‘azalda Qays va Majnun, Sir va Jayhun daryolari tilga olinadi: “Asli uldir ikki daryo, / Sir emas, Jayhun emas”, “Qaysi yoqdan chiqdi Qays deb ayblamang Abdullani”.[27] Bu g‘azalda radif “emas” inkor shakli bo‘lib, tabiat va tarixdan olingan obrazlar inkor orqali qiyoslanadi, ya’ni qo‘shiq va topishmoqlarga xos inkor qiyosi usuli g‘azalga ko‘chirilgan.

2013-yil 6-yanvardagi g‘azalda tarixiy-afsonaviy obraz sifatida Alp To‘nga tilga olinadi: “O‘zing Alp To‘ng‘asan yoki Tutanxomon, eslayolmassan”.[28] Alp Er To‘nga Mahmud Koshg‘ariy “Devonu lug‘otit turk” asarida marsiyasi keltirilgan qahramon bo‘lib, an’anaga ko‘ra Afrosiyob bilan bog‘lanadi.[29] Shoir uni, ehtimol, qadimgi Misr fir’avni Tutanxamonni nazarda tutib, “Tutanxomon” bilan bir qatorga qo‘yadi va xalq xotirasidagi hamda olamshumul tarixiy shaxslarni yagona ro‘yxatda beradi. G‘azalda radif “eslayolmassan” - tanbeh ohangidagi murojaat bo‘lib, qahramon o‘z buyuk ajdodlarini unutganini ta’kidlaydi. 2013-yil 20-yanvardagi “Bobur shoh” g‘azalida esa radif shoh nomining o‘zi bo‘lib, bu nom-radif usuli xalq madhiya va olqish an’anasini eslatadi:[30] har bir bayt Bobur va uning avlodlari haqidagi yangi shtrixni beradi, radif esa ularni yagona qiyofaga birlashtiradi.

Folklorning g‘azal qurilishiga ta’siri bir necha jihatdan kuzatiladi. Birinchidan, radif xalq maqoli, nasihat yoki duo formulasi vazifasini bajaradi (“emish”, “kechirgaysan”, “ayo banda”, “sizga ham”, “-gan bilan”): g‘azalning har bayti shu formulaga bo‘ysunib, mustaqil hikmat sifatida yangraydi. Ikkinchidan, qofiya murdaf turi “emish”, “kechirgaysan” kabi g‘azallarda bir xil cho‘ziq unli va raviy bilan hikmatlar zanjirini ohangdosh qiladi.[31] Uchinchidan, afsona va qissa qahramonlari (Shayx San’on, Qays, Alp To‘nga) bayt ichida butun syujetning qisqartmasi sifatida ishlaydi, shu tufayli baytlar mustaqilligi saqlanib qoladi, lekin ularning ma’noviy zanjiri kuchayadi.

To‘rtinchidan, folklor g‘azalning murojaat shaklini belgilaydi. “Ayo banda”, “kechirgaysan” kabi radiflar mumtoz g‘azaldagi yorga qaratilgan murojaatni insonga

[25]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 117.
[26]Farididdin Attor. Mantiq ut-tayr (“Qush nutqi”).
[27]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 114.
[28]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 122.
[29]Mahmud Koshg‘ariy. Devonu lug‘otit turk. 1-tom. – Toshkent, 1960.
[30]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 123.
[31]Oripova G. Dissertatsiya (DSc) matni [sarlavha va yil muallif tomonidan to‘ldirilsin]. – B. 160–161.

(cc) BY

qaratilgan nasihat va iltijoga aylantiradi: 2012-yil 3-dekabrdagi g‘azalda inson “Hazrati Inson” deb ulug‘lanadi, uning ojizligi va qudrati qarama-qarshi tasvirlanadi.[32] Beshinchidan, maqta ham folklorga yaqinlashadi: “Alam chekma, lek Abdullo, / Asl sarbonlaring bordir, / Egam bordir, Egam bor” baytida shoir takhallusi xalq nasihati ohangida o‘z-o‘ziga tasalli beradi.[33] Oltinchidan, 2013-yil 16-martdagi g‘azalda “paydo” so‘zi har bayt ikkinchi misrasida ikki marta takrorlanib (“Seni yod aylagan chog‘im / Qog‘oz paydo, qalam paydo, / Seni yod etmagan onim / O‘kinch paydo, alam paydo”), xalq aytimlarining qisqa, takrorli nafasini beradi.[34]

Shuningdek, kitobda g‘azallar tipografik jihatdan har bayt to‘rt qatorga bo‘lib berilgan. Bu joylashuv baytning har ikki misrasini yarim-yarim ajratib, xalq aytimlaridagi qisqa nafasli qatorlarni ko‘z oldiga keltiradi. Bu holat g‘azalning mumtoz hajmini o‘zgartirmaydi. Shu bilan birga, folklor shoir g‘azallarida mustaqillik davri ruhiga ham bog‘lanadi: Alp To‘nga, Bobur va ajdodlar xotirasi, “O‘zbekiston” nomi milliy xotira mavzusini kuchaytiradi.[35]

XULOSA

Abdulla Oripovning 2012-2013-yillarda yozilgan g‘azallarida folklor unsurlari shakl, mazmun va obraz darajasida namoyon bo‘ladi. Shakl darajasida “emish”, “demishlar” kabi rivoyat shakllari va maqol, duo, nasihat ko‘rinishidagi radiflar, mazmun darajasida “ignada quduq qazmoq”, “chivindan fil yasamoq” kabi xalq iboralari va sovchi qo‘yish, peshvoz, duo kabi urf-odat detallari, obraz darajasida esa Shayx San’on, Qays, Dajjol, Alp To‘nga kabi afsona va qissa qahramonlari ajralib turadi.

Folklor g‘azal qurilishida radifni maqol va nasihat formulasiga aylantiradi, murdaf qofiya bilan hikmatlar ohangdoshligini ta’minlaydi, afsonaviy nomlar orqali baytlarga syujetli hajm beradi va murojaat shaklini inson va ajdodlarga qaratilgan nasihat-iltijoga o‘zgartiradi. Shu jihatdan Oripov g‘azallarida folklor mumtoz shaklni buzmasdan uni jonli va xalqona ohang bilan boyituvchi omil hisoblanadi. Tadqiqotni shoirning boshqa to‘plamlaridagi g‘azallar va she’rlari bilan qiyoslash orqali davom ettirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild: She’rlar, doston, maqolalar, suhbatlar, qaydlar. Nashrga tayyorlovchi D. Begimqulov. - Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2013. - 300 b.

2. Matnazar Abdulhakim. Ko‘prik: She’rlar. Doston. Maqolalar. - Toshkent: Yangi asr avlodi, 2009.

[32]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 121.
[33]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 121.
[34]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 124.
[35]Oripov A. Tanlangan asarlar. 7-jild. – B. 122.

(cc) BY

3. Imomov K., Mirzayev T., Sarimsoqov B., Safarov O. O‘zbek xalq og‘zaki poetik ijodi. - Toshkent: O‘qituvchi, 1990.

4. Quronov D., Mamajonov Z., Sheraliyeva M. Adabiyotshunoslik lug‘ati. - Toshkent: Akademnashr, 2010. - 408 b.

5. Mahmud Koshg‘ariy. Devonu lug‘otit turk. 1-tom. - Toshkent, 1960.

6. Farididdin Attor. Mantiq ut-tayr (“Qush nutqi”).

7. Oripova G. Dissertatsiya (DSc) matni [sarlavha va yil muallif tomonidan to‘ldirilsin]. - B. 160-161.

(cc) BY